

sükkal valamint gazdag edény- és állatcsontmelléklettel együtt temették el.

A *bodrogkeresztúri kultúra* egyetlen régészeti objektuma egyben a lelőhely legkülönösebb, minden tekintetben egyedülálló jelensége is. A kerek gödörbe temetett halott teste alatt síklók csontvázai kerültek elő, arca elé, a gödör szélébe egy nyúl teljes váza és egy edény került. A halott háta mögé két nagy fazekat helyeztek el.

A szórványos jelenségek közé sorolhatók a kései *rézkori bolerázi csoport* két kisebb gödre, ill. a *korai bronzkori Makó-kultúra* néhány jellegzetes díszítésű, késő bronzkori objektumokból előkerült edénytöredéke és egy kútja is.

A szelvény teljes területén előkerültek a *halomsíros kultúra* és a *Gáva-kultúra* időszakának az árkai.

A szelvény É-i végében egy kisebb, tanyacsoport jellegű *szkíta* telepítést tártunk fel. Összesen négy félig földbe mélyített ház, kb. 15 gödör és egy temetkezés sorolhatók ebbe az időszakba.

A szelvény D-i harmadában egy *szarmata* település szórványos gödrei is előkerültek.

A feltárt terület DNy-i negyedében, laza csoportban összesen 8 *gepida* temetkezést tártunk fel. A legtöbb sírba vas övcsatok és csontfésűk, egy esetben pedig egy kard képezte a mellékletet. Néhány itt eltemetett halott koponyája erőteljesen torzított volt.

A szelvény közepén egyetlen magányos, a *korai avar korra* keltezhető temetkezést, a szelvény É-i harmadában pedig egy *kései avar* házat tártunk fel.

Ledence II. (KÖH 56133): Összesen 10 551 m²-en 186 objektumot bontottunk ki, melyek jelenségeit 217 stratigráfiai egységbe tagoltuk. A lelőhely a Tisza egykori árteréből állandó szárazulatként kiemelkedő sík területen húzódik és szoros kapcsolatban áll a tőle csak egy fasor szegélyezte úttal elválasztott 1. lelőhellyel. Az átkutatott terület É-i és Ny-i része a folyó egykori löszös magaspártja. A 2. lelőhely feltárt szelvényének ÉNy-i sarka és ÉK-i-középső szélé egy-egy löszhát felfutása; az emelkedő terepen a régészeti jelenségek nagymértékű sűrűsödését figyeltük meg.

A területen a legkorábbi megtelepedést a *középső neolitikus alföldi vonaldíszes kultúra* jelenti. A szelvény D-i szélének közepén egyetlen, igen szép kerámiaanyagot szolgáltató nagyobb gödröt tártunk fel. Ennél valamivel fiatalabb lehet a szintén AVK jegyeket mutató, de kevert jellegű – AVK, esztári és bükki jegyeket is hordozó – csoportjának megtelepedése. E kis, foltszerű megtelepedés igen halvány betöltésű objektumai a szelvény ÉNy-i sarkában, egy csekély magaslaton csoportosultak. Közülük is kiemelkedik az egyetlen megfigyelt temetkezés, melyben a halott fejét okkerrel fedték, fölé pedig a sírgödör betöltésekor kis, széttört, különösen mives edénykében utólagos áldozatot helyeztek.

A *szakálháti kultúra* intenzív megtelepedésének nyomát, mintegy 20 közepes és kisméretű, igen szép festett kerámiát szolgáltató gödröt tártunk fel. Ezek mellett előkerült még egy különleges temetkezés is:

a halottat önálló sírgödörbe helyezték, fejét és kezét okkerral vörösre festették, a sír földjébe utólag pedig – áldozatként – finom kidolgozású, szép edény töredékeit szórták el. A szakálháti település folytatódott az 1. lelőhelyen nyitott szelvényben.

A lelőhely régészeti szempontból legmeghatározóbb korszakát a *kései neolitikus tiszai kultúra* jelenti. A nagy kiterjedésű, több hektáros, homogén szerkezetű, falusias, vízparti település objektumai a 2. szelvényben az ÉK-i-középső rész magaslatán sűrűsödtek. A kultúra felszíni, cölöpszerkezetes házainak nyomát e szelvényben nem sikerült rögzítenünk, ám több nagy kiterjedésű, 3–500 m²-es anyagnyerő gödör utalt egykori jelenlétükre. Ezek egyikéből kis, lapos idoltöredék került elő. A településen 4 sírt is feltártunk.

A *rézkori bolerázi csoport* kis telepét, néhány kisebb gödör mellett egy igen nagyméretű, hatalmas mennyiségű állatcsontot szolgáltató gödörkomplexumot sikerült kibontanunk.

A preGáva periódusba és a *Gáva-kultúra* időszakába sorolható 44 késő bronzkori objektum szintén az ÉNy-i negyed magasabban fekvő területeire koncentrált. A Gáva-kultúra időszakára keltezhető a lelőhely legkülönösebb jelensége: két, egybenyitott, kerek tárológödörben legalább 6, az oszlás különböző állapotokban eltemetett felnőtt jórészt összedobált vázát tártuk fel. A sekélyebb gödörben egy halott csontváza még nagyjából anatómia rendben helyezkedett el, a másik öt koponyája a hozzá tartozó vázrészek nélkül, egymás mellett, a mélyebb gödör alján feküdt. A többi emberi csont elrendezésében csupán annyi rendszeresség volt megfigyelhető, hogy a halottak egyes testrészeit még az oszlás folyamán, nem teljesen „váztisztá” állapotban földelték el.

Egy 2–3. századi *szarmata* település széléhez kapcsolódó objektumcsoport méhkas alakú tárológödreit és két kerámiaalapozású sütőkemencéjét is sikerült dokumentálnunk. A gépi humuszolás során végzett fémkereső műszeres kutatás során a felső, bolygatott talajrétegből egy a korszakhoz kapcsolható, római gyártmányú rozsszezüst tükör került elő.

Munkatársak: Masek Zsófia régész, Bittner Bettina, Faragó Norbert, Kalli András, Paár Ferenc, Soós Eszter régészhallgatók, Bacskai István fémkereső műszeres technikus.

FÜZESI ANDRÁS – SEBŐK KATALIN

557. Tiszabura-Pusztataskony, Taksony-telek II. (KÖH 56141)

(Jász-Nagykun-Szolnok megye) R, Sza

2009 nyarán elvégeztük a lelőhely teljes feltárását. Az előzetesen meghatározott 19951 m²-es terület 355 m² kivételével lelőhelynek bizonyult.

Feltártunk 16 szarmata sírt, 263 szarmata településhez köthető objektumot, 37 rézkori gödröt. Találtunk 1 újkori objektumot, valamint 19 objektumról a feltárás során kiderült, hogy annak ellenére, hogy voltak bennük

kerámiatöredékek, nem régészeti objektumok. A szarmata telep egy részéről archaeomagnetikus felmérés is készült. A leletanyagból – egyedisége miatt – külön is említést érdemel egy majdnem teljesen ép késő rézkori pecsétlő.

MADARAS LÁSZLÓ

558. Tiszakürt határa

(Jász-Nagykun-Szolnok megye) U, Sza, A
2009. október 19. és november 20. között az M44 gyorsforgalmi autópálya Kecskemét–Tiszakürt nyomvonalszakaszán örökségvédelmi hatástanulmány készítéséhez kapcsolódóan végeztünk terepbejárásokat. A tervezett autópálynak jelenleg két lehetséges nyomvonalváltozata van. Az É-i 31,1 km, a D-i 37,3 km hosszú. A tervezett tengely, valamint a fel- és lehajtók mindkét oldalát 100-100 m szélességben vizsgáltuk. A nyomvonalszakasz teljes egészében külterületen, új nyomvonalon húzódik és többségében mezőgazdasági területeket érint, mindössze 45–50%-a bizonyult hatékony terepbejárásra alkalmasnak.

Tiszakürt közigazgatási területén 2 új lelőhelyet azonosítottunk: *Zsilke-tanya; Földeslapos-Csukás-mellécsatorna (Pincegazdaság)* (KÖH 72845, 72847). Az újkőkori, szarmata, avar, késő avar leletanyag felszíni telepnyomra utalt, ill. egy esetben temető meglétére is.

Munkatársak: Kékegyi Dorottya, Sultis László, Frank Tamás, Ollai Tibor, Alács Attila, Pál Róbert, Takács Gábor, Bárdos Nándor régésztechnikusok, Paja László antropológus.

PARDITKA GYÖRGYI

559. Tiszaug határa

(Bács-Kiskun megye) U, R, B, Sza, Á
2009. október 19. és november 20. között az M44 gyorsforgalmi autópálya Kecskemét–Tiszakürt nyomvonalszakaszán örökségvédelmi hatástanulmány készítéséhez kapcsolódóan végeztünk terepbejárásokat. A tervezett autópálynak jelenleg két lehetséges nyomvonalváltozata van. Az É-i 31,1 km, a D-i 37,3 km hosszú. A tervezett tengely, valamint a fel- és lehajtók mindkét oldalát 100-100 m szélességben vizsgáltuk. A nyomvonalszakasz teljes egészében külterületen, új nyomvonalon húzódik és többségében mezőgazdasági területeket érint, mindössze 45–50%-a bizonyult hatékony terepbejárásra alkalmasnak.

Tiszaug közigazgatási területén érintettük az ismert *Országúti bevágás (I. homokbánya, KÖH 25553)* lelőhelyet, és egy új lelőhelyet azonosítottunk (*Tiszakürti határszél, KÖH 72843*). Az újkőkori, rézkori, bronzkori, szarmata, Árpád-kori leletanyag felszíni telepnyomra utalt, az ismert lelőhelyen temető is található.

Munkatársak: Kékegyi Dorottya, Sultis László, Frank Tamás, Ollai Tibor, Alács Attila, Pál Róbert, Takács Gábor, Bárdos Nándor régésztechnikusok, Paja László antropológus.

PARDITKA GYÖRGYI

560. Tiszavasvári, Utaséri-dűlő (KÖH 31862)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Sza

A Tiszavasvári 0432, 0333/17, 0333/19 hrsz. telkeken korábbi terepbejárás alapján regisztrált régészeti lelőhelyet vágta át öntözőcsatorna fektetése során. A 2009. júliusban végzett megelőző feltárás 34 objektumot eredményezett. Zömük császárkori (29 gödör, 1 árok), 2 gödör és 1 cölöplyuk kora kérdéses, 1 objektum újkori volt.

Munkatársak: Jakab Attila, Tompa György régészek, Veszprémi László geodéta-térinformatikus, Bocz Péter, Mester Andrea technikusok, Belezna Gabriella rajzoló, Szmolár Edit restaurátor.

ISTVÁNOVITS ESZTER

561. Tokaj, vár (KÖH 62362)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kk, Kú

A Bodrogköz hajdani csücskében, a Tisza és Bodrog mai torkolatától 1 km-re É-ra elhelyezkedő tokaji Rákóczi-vár régészeti kutatása 2007-ben kezdődött meg a miskolci Herman Ottó Múzeum intézményi keretei között. A 2007–2008. évi kutatás eredményeiből nyílt kiállítás a Tokaji Múzeum földszinti kamaratermében, 2009. május 30-án. 2009-ben július 20. és november 13. között dolgoztunk, 6 helyszínen. *(Az illusztrációkat lásd a következő oldalakon!)*

1. A külső vár K-i ágyútoronyánál (Vasaló bástya) a kőhid kutatását folytattuk. Két szelvényt nyitottunk a 14 m hosszú híd középső részén – rábontva mind a D-i, mind az É-i hídfalra (kazettás szerkezetű híd). Várakozásainkkal ellentétben, egészen 380 cm-es mélységig jutottunk. Meglepődve tapasztaltuk, hogy a híd falán szakállaspuskának való, közös torokból induló kétágú lőrészeket találtunk, mind a két falon. A meglepő az, hogy ezek a lőrészek a Vasaló bástya 2008-ban feltárt kő küszöbének szintje alatt találhatóak. Tehát a hídnak volt egy olyan szintje is, mely a tényleges járószint alatt helyezkedett el és arra szolgált, hogy a belső vár vizesárkát felügyelet alatt tartsa. Ebből arra következtethetünk, hogy a kőhid még akkor épült, amikor a belső vár árkában víz volt – sőt amikor ezt a vizet még ténylegesen védeni is kellett – valószínűleg tehát akkor, amikor a külső vár még nem létezett. Fel kell merülnön bennünk a gondolat, hogy a kőhid a K-i ágyútoronnyal egyidős, annak ellenére, hogy Zsámboky János 1565-ös metszetén egyértelműen fahíd vezet a Vasaló bástyához. Természetesen nem zárható ki, hogy létezett egy korai fahíd is, de ha végiggondoljuk, akkor logikusabbnak tűnhet az a lehetőség, hogy a 27×17 m-es alapterületű, helyenként 3,4 m falvastagságot elérő, monumentálisnak mondható ágyútoronyhoz már nem igazán megterhelő egy fedett kőhidat építeni, 1,1 m vastagságú falakkal, amin az átjárás mégiscsak biztonságosabb, mint egy nyitott, gyúlékony anyagból épült, könnyen szétlőhető fahídon. Ennek az sem mond ellent, ami a 2008. évi ásatáson derült ki: hogy a kőhid falai a